

De katholieke jeugdbewegingen en de Vlaams-nationale zangbeweging 1945-1960

Luk SCHOKKAERT

Door het succes van de sinds 1933 georganiseerde zangfeesten was in 1938 onder impuls van Willem De Meyer het Vlaams Nationaal Zangverbond (V.N.Z.) opgericht, dat tot doel had jaarlijks het Vlaams Nationaal Zangfeest te organiseren, de Nederlandse volkszang in Vlaanderen te bevorderen en alles in de hand te werken wat de culturele ontwikkeling van het Vlaamse volk zou bevorderen. In de Tweede Wereldoorlog trok het V.N.Z. in de collaboratie. Ondanks de Duitse bezetting gingen de jaarlijks ingerichte zangfeesten, de dirigentencursussen en de zangavonden ongehinderd voort, zodat het V.N.Z. na de oorlog door de repressie werd getroffen en uit elkaar viel. Kort daarna werden pogingen ondernomen om het zangverbond nieuw leven in te blazen¹.

Deze bijdrage behandelt de houding van de katholieke jeugdbewegingen tegenover de naoorlogse zangbeweging. Eerst wordt de start van de hernieuwde zangbeweging in 1948 besproken evenals de rol van de jeugdbewegingen erin en hun bezwaren ertegen. Vervolgens handelen we over hun weifelende medewerking aan het initiatief, hun afscheuring in 1953 wegens het volgens hen te extreme Vlaams-nationalisme en de stichting van een alternatieve zangbeweging, de Dag van het Vlaamse lied. Tenslotte stellen we ons de vraag hoe de toenadering en de verzoening tussen beide zangbewegingen in 1958 tot stand kwam.

1. Een moeilijke nieuwe start van de zangbeweging 1948-1950

De Vlaamse beweging had het na de oorlog zwaar te verduren. Ze ondervond de weerslag van de repressie, omdat het Vlaams-nationalisme geïdentificeerd werd met landverraad en veel van zijn aantrekkingskracht verloren had. Het Vlaams Nationaal Zangverbond (V.N.Z.) had duidelijk met de bezetter gecollaboreerd, zodat de meeste medewerkers in de gevangenis belandden. Het was daar dat in 1948 de basis werd gelegd voor de heroprichting van het Zang-

1. H. CROONENBORGHs behandelde de geschiedenis van de zangbeweging vanuit het standpunt van V.N.Z. en A.N.Z. in een aantal artikels vroeger verschenen in dit tijdschrift: H. CROONENBORGHs, Art. *Het Vlaams Nationaal Zangverbond 1933-1940*, — *Wetenschappelijke Tijdingen*, 1981, nr. 1, k. 35-46; ID., Art. *Van het Vlaams Nationaal Zangverbond naar het A.N.Z. (1940-1952)*, — *Wet. Tijd.*, 1981, nr. 3, k. 173-186; ID., Art. *Het A.N.Z. en de Dag van het Vlaamse lied*, — *Wet. Tijd.*, 1982, nr. 1, k. 38-51.

verbond. Willem de Meyer en Herman Wagemans namen het initiatief. In 1948 slaagden zij erin het Algemeen Nederlands Zangverbond (A.N.Z.) te stichten, een voortzetting van het V.N.Z., met een wat voorzichtiger naam². De jeugdbewegingen reageerden even voorzichtig op dit initiatief. Het A.N.Z. stelde nochtans onmiddellijk dat het buiten alle politiek stond, en noemde zich onafhankelijk van het V.N.Z. : zijn doel was eerst en vooral de bevordering en beoefening van de Nederlandse volkszang. Daarvoor zocht het toenadering tot de verschillende jeugdbewegingen³. Het feit dat Maurits Vanhaegendoren (Vlaams Verbond van Katholieke Scouts — V.V.K.S.) medestichter was, zette alleszins de deur in die richting open. Willem De Meyer verzocht de Chirojeugd vriendelijk om tot het A.N.Z. toe te treden ; de leiding besliste dat er naar de Katholieke Arbeidersjeugd (K.A.J.) en de Katholieke Studentenactie (K.S.A.) zou geschreven worden om hun standpunt te vernemen⁴. Evenzo polste de K.S.A. de K.A.J. en de Chiro naar hun houding⁵. Geen enkele katholieke jeugdbeweging zegde voor het zangfeest toe. Te Kortrijk kwamen ongeveer 2000 Vlamingen samen⁶. Het nieuwe verbond was er niet in geslaagd de katholieke jeugdbewegingen voor zijn initiatief te winnen. Willem De Meyer kwam na het zangfeest in 1948 geregeld in contact met de jeugdbewegingen bij de talrijke zangavonden van het A.N.Z.⁷. Vooral het V.V.K.S., waarschijnlijk onder stimulans van Maurits Vanhaegendoren, steunde de zangbeweging. Deze beweging riep haar leden reeds in 1949 op om naar het zangfeest te Turnhout te komen⁸. De contactvergadering van het Jeugdverbond voor Katholieke Actie (J.V.K.A.) liet zich afkeurend uit over het verschijnen van deze oproep en de verbondscommissaris ontving een schrijven van Mgr. Van Den Eynde, vicaris-generaal, waarvan het V.V.K.S. haar leden op de hoogte bracht. Ondertussen waren er onderhandelingen tussen de katholieke jeugdbewegingen en het A.N.Z. begonnen. Deze wensten nl. dat er vertegenwoordigers van de verschillende bewegingen in het bestuur zouden worden opgenomen. Vooral Willem De Meyer was hier voorstander van. Omdat het A.N.Z. hier niet mee instemde, verspreidde het J.V.K.A. een motie om het zangverbond onder druk te zetten en het riep de beweging op niet naar

2. Andere stichtende leden waren : Wim Aelvoet, Edward Kerstens, Eugène De Ridder, Frans De Bois, Jozef Clottens, Maurits Wagemans, Albert Pelckmans, Maurits Vanhaegendoren (V.V.K.S.), Jan Brouns, Willem De Roy en Jos Moorkens.

3. Art. *Bij de oprichting van het A.N.Z.*, — *De Standaard*, 2 juli 1947 ; art. *Waarom een A.N.Z. ?* — *Het Handelsblad*, 2 juli 1948.

4. A. CHIRO, *Verslag landsbondleiding 30 april 1947*.

5. A.K.S.A., *Verslag algemene leiding 3 juni 1947*, nr. 1225/1.

6. Art. *Vlaanderen zingt opnieuw*, — *De Antwerpse Gids*, 19 juli 1948.

7. Art. *Zangavonden* — *Het Handelsblad*, 2 juli 1949. Zo werden er o.a. georganiseerd door V.K.A.J. Herzele, K.S.A. Berchem en Mere, V.V.K.S. Mariakerke en Turnhout en Chiro, Berchem en Antwerpen.

8. *Kompas* (V.V.K.S.), 1949, nr. 5, p. 161.

Turnhout te gaan. Deze motie zou verschijnen in de ledenbladen, maar dit werd slecht opgevolgd⁹. Ondertussen onderhandelde men verder. Op 5 juli nam het J.V.K.A. enkele besluiten : de motie werd gepubliceerd, liefst als mededeling aan de gewest- of hoofdleiders. De onderhandelingen werden door Marcel Vandewiele (K.A.J.) voortgezet, maar er werd niets geforceerd voor 31 juli. Geen enkele jeugdbeweging mocht stelling nemen, vooraleer er een contactvergadering met alle belanghebbenden zou zijn gehouden. Ondertussen werden de statuten van het A.N.Z. bestudeerd en won men inlichtingen in over de betrokken personen¹⁰. In deze gespannen sfeer ging op 31 juli te Turnhout het 12de zangfeest door. Men deed een beroep op schooljeugd uit Geel en Turnhout om de koorzang te verzorgen. De katholieke jeugdbewegingen deden officieel niet mee. Wel zorgden V.V.K.S. en K.S.A.-groepen voor de ordedienst, terwijl bepaalde Chirogroepen programma's verkochten. De impact van het J.V.K.A. was niet groot genoeg geweest om vele groepen te weerhouden hun medewerking te verlenen¹¹. Toch kende het zangfeest slechts een matige bijval.

1950 werd het jaar van de doorbraak. Alle moeilijkheden waren echter nog niet van de baan en pas na moeizame onderhandelingen tussen het A.N.Z. en de katholieke Vlaamse jeugdbewegingen kwam er een eendrachtig zangfeest tot stand. In september 1949 werden de bestuursfuncties van het A.N.Z. verdeeld. Voorzitter werd Pelckmans, ondervoorzitters Maurits Vanhaegendoren (V.V.K.S.) en Marcel Vandewiele (K.A.J.), penningmeester W. De Roy en propagandaleider Willem De Meyer. De onderhandelingen werden ondertussen voortgezet om vertegenwoordigers van de verschillende jeugdbewegingen als deelgenoten in de raad van bestuur te laten zetelen. Naast personaliteiten uit de sociale organisaties zouden vanwege de jeugdbewegingen vier kandidaten worden voorgesteld : mejuffr. Cardijn (Boeren- en Boerinnenjeugdbond — B.J.B.), G. Vandeputte (K.S.A.), M. Vandewiele (K.A.J.) en A. Vlerick. Deze maakten er deel van uit in hun persoonlijke naam en niet als vertegenwoordigers van het J.V.K.A. Daarnaast wensten de jeugdbewegingen dat een van de beheerders, in wie zij volledig hun vertrouwen stelden, lid zou worden van het dagelijks bestuur van het A.N.Z. om zo een controle te krijgen op het zangfeest. Uiteindelijk werden 6 kandidaten voor de raad van bestuur voorgesteld : M. Vandewiele (K.A.J.), G. Vandeputte (K.S.A.), mejuffr. Vandeputte, mejuffr. Cardijn (B.J.B.), mejuffr. Van Parijs en F. Margot (Katholieke Burgers- en Middenstandsjeugd — K.B.M.J.). Voor de algemene vergadering werden

9. *Gloed* (Chirojeugd), 1949, nr. 6, p. 156. In de bladen van het V.V.K.S., de K.A.J. en de B.J.B. werd de motie niet gepubliceerd. Ook niet in *Hernieuwen* van de K.S.A. Nochtans vermeldde het verslag van de algemene leiding (A.L.) van 10 mei dat E.H.S. Vincke het artikel zou plegen. We kunnen het niet verschijnen in verband brengen met het overlijden van S. Vincke (K. DUBOIS, *Een groot studentenleider is heengegaan* : E.H. S. Vincke, - *Hern.*, 1949-50, nr. 4, p. 132 ; A.K.S.A., *Doodsbrief S. Vincke*, nr. 655).

10. A.K.S.A., *Verslag A.L. 5 juli 1949*, nr. 1225/1.

11. Art. *Het nationaal zangfeest te Turnhout*, - *Het Handelsblad*, 16-17 juli 1949.

nog afgevaardigden van de B.J.B., het V.V.K.S. en de Chirojeugd voorgesteld. In november ging men over tot deze nieuwe verruiming¹². Nadat er op zijn eisen was ingegaan, meende het J.V.K.A. dat het A.N.Z. door de aanwezigheid van vertegenwoordigers van de jeugdbewegingen een representatieve organisatie kon worden waarvan een gunstiger actie zou uitgaan dan tot dan toe het geval was geweest.

Desondanks rezen er voortdurend twisten tussen Vlaams-nationalistische A.N.Z.- afdelingen en de katholieke jeugdbewegingen. De plaatselijke werking van het A.N.Z. werd op de korrel genomen. Zij benadeelde de eigen werking der jeugdbewegingen door eigen feesten in te richten, die volgens de jeugdbewegingen als middel werden aangewend om vooral „zwarten” te recruterén. Op het provinciale zangfeest te Damme ontbrak er een Belgische vlag en zong men de drie nationale liederen (het Zuidafrikaanse, het Nederlandse en de Vlaamse Leeuw). Ook tegen het zangfeest te Ledeberg kwam om gelijkaardige redenen kritiek los. Het A.N.Z. verklaarde dat de feesten niet onder zijn bevoegdheid vielen maar van de zijde van de katholieke jeugdbewegingen eiste men klare taal en duidelijkheid¹³. Het J.V.K.A. keek de incidenten door de vingers en de bewegingen waren het erover eens dat uit alle kracht moest geijverd worden om het zangfeest op 30 juli te Antwerpen te doen slagen¹⁴. De raad van bestuur van het A.N.Z. besloot het podium van het komende zangfeest te versieren met de Belgische, de Vlaamse en de Antwerpse vlag en kwam op die manier het J.V.K.A. tegemoet. Er werd een speciale commissie opgericht om het zangfeest te organiseren. Hierin zetelden Frans De Bois, Jan Delbroeck (K.A.J.), Jos Van Bouwel (Chirojeugd), Marcel Vandewiele (K.A.J.), en Fernand Joris (V.V.K.S.). Het stadsbestuur van Antwerpen weigerde de Grote Markt, zodat het zangfeest in het sportpaleis moest gehouden worden¹⁵. Uiteindelijk was het gelukt een verzoening tussen het A.N.Z. en het J.V.K.A. tot stand te brengen. Maar in de verzoening staken elementen van onenigheid. De kwestie van de vlaggen en de volksliederen was niet afdoende opgelost en de controle van de vertegenwoordigers van het J.V.K.A. in de raad van bestuur was niet voldoende om moeilijkheden rond deze kwestie te vermijden.

2. Aanhoudende onenigheid 1950-1953

In 1950 was het zangfeest ondanks interne tegenstellingen zonder incidenten verlopen. Het A.N.Z. bedankte de jeugdbewegingen voor hun medewer-

12. A.K.S.A., *Verslag A.L. 25 okt. 1949*, nr. 1225/1.

13. A.V.V.K.S., *Verslag verbondsbestuur 20 juli 1950*.

14. A.K.S.A., *Verslag A.L. 2 mei 1950*, nr. 1225/1; A. CHIRO, *Verslag landsbond 10 mei 1950*.

15. A.K.S.A., *Verslag A.L. 4 juli 1950*, nr. 1225/1.

king¹⁶, maar in de schoot van het Verbond broeide het. De Chirojeugd besprak de „quasi politieke” verhouding in de raad van bestuur en vroeg zich af of zij op die manier nog langer met het A.N.Z. kon meewerken¹⁷. Ook de K.S.A. vroeg zich af wat er moest worden gedaan indien het A.N.Z. de eisen i.v.m. de vertegenwoordiging in de raad van bestuur niet aanvaardde. Een scheuring wenste ze alleszins te vermijden, maar een dreiging om tactische redenen kon volgens de K.S.A. geen kwaad, indien ze voorzichtig werd geformuleerd¹⁸.

De aanloop naar het zangfeest van 1951 werd gekenmerkt door een discussie over de vlaggen. Het oorspronkelijk voorstel van het A.N.Z. zag er als volgt uit : onder het zingen van de Vlaamse Leeuw wordt de A.N.Z.-vlag gehesen, vervolgens hijst men de leeuwevlag, de Nederlandse en de Transvaalse vlag, terwijl men de respectieve volksliederen zingt. De Belgische vlag zou vooraf aan een vlaggemast op het feestterrein worden aangebracht, echter niet op de voor naamste plaats. Hier konden de katholieke jeugdbewegingen zich niet bij neerleggen. Het J.V.K.A. stelde voor alleen de leeuwevlag te hijzen. De andere vlaggen zouden opgesteld staan. Door onenigheid binnen het J.V.K.A. werd het voorstel van Steven Debroy (A.N.Z.) dat alleen de leeuwevlag zou worden gehesen en dat de andere vlaggen gewoon afwezig zouden blijven¹⁹, aangenomen.

Deze beslissing werd door het J.V.K.A. met bitterheid onthaald. Het achtte zijn eigen voorstel zeer gezond en laakte de houding van mejuffr. Van de Putte, die voor het J.V.K.A. in de raad van bestuur zetelde, omdat ze het voorstel mee had verworpen, alhoewel zij had beloofd het te zullen steunen. Priester Karel Dubois (K.S.A.) noemde op de vergadering van het J.V.K.A. van 3 april 1951 de regeling een overwinning voor hen die het zangfeest een Vlaams-nationalistische kleur wilden geven. Het A.N.Z. had volgens hem een politieke daad gesteld door de Belgische vlag te weren. Hij merkte op dat zij die het met Vlaanderen goed meenden, moesten ophouden aan die mensen het podium en het publiek te bezorgen en achtte het trouwens hoogst betwijfelbaar dat het episcopaat de lakse houding van het J.V.K.A. zou goedkeuren. Als reactie op het betoog van Dubois besloten de katholieke jeugdbewegingen nieuwe pogingen te ondernemen om de regeling te veranderen, terwijl alle organisaties die aangesloten waren bij het J.V.K.A., hun medewerking toch nog

16. *Het Handelsblad*, 9 aug. 1950 ; A.K.A.J., *Brief Willem De Meyer*, Bedanking voor medewerking aan het zangfeest van 1950. De Meyer hoopte op een vruchtbare samenwerking in 1951 ; *B.J.B.-gids*, 1950, nr. 9, p. 13.

17. A. CHIRO, *Verslag landsbond 24 januari 1951*.

18. A.K.S.A., *Verslag A.L. 6 maart 1951*, nr. 1225/2.

19. Cfr. H.CROONENBORGH, *Art. Van het Vlaams Nationaal Zangverbond naar het A.N.Z. (1940-1952)*, — *Wet. Tijd.*, 1981, nr. 3, k. 173-186.

zouden verlenen²⁰. De verschillende jeugdbewegingen gaven gehoor aan deze oproep. De B.J.B., het V.V.K.S. en de Chirojeugd kondigden het zangfeest aan, de K.S.A. — ondanks de principiële toestemming om mee te doen — niet²¹. Misschien was dit te wijten aan de verontwaardiging van Dubois. Op 29 juli 1951 vond het 14de Nationaal Zangfeest plaats op het Sint-Pietersplein te Gent. Het stadsbestuur eiste dat het podium zou versierd worden met de Belgische driekleur. H. Wagemans (A.N.Z.) paaide het stadsbestuur door te verklaren „dat er door het A.N.Z. geen exclusieve tegen de Belgische vlag werd uitgesproken, en dat haar vroegere beslissing alleen leeuwenvlaggen te hangen, bedoeld was om de eenheid tussen de Vlamingen te beklemtonen”. Het A.N.Z. was bereid de vlag op te hangen. De vrijdag voor het feest eiste het stadsbestuur drie Belgische vlaggen, die het zelf op zaterdagavond liet aanbrengen, ze werden prompt gestolen. Door de communistische *Rode Vaan* werd het zangfeest gebrandmerkt als een nazimanifestatie²². Door de negatieve reacties van buiten de Vlaamse Beweging, werden de jeugdbewegingen kritischer tegen het Zangverbond. Nochtans benadrukte de K.S.A. in haar tijdschrift nog steeds haar positieve ingesteldheid tegenover het A.N.Z.²³; het V.V.K.S. daarentegen, dat steeds zijn onvoorwaardelijke steun aan het Zangverbond had toegezegd, kreeg tegenwind in eigen rangen. De Gentse scoutsafdeling protesteerde tegen de aanwezigheid van scouts in V.V.K.S.-uniform of van officiële vertegenwoordigers van de beweging, zolang de antinationale jeugd openlijk aan deze zangfeesten deelnam. Het was volgens hem ongewenst dat op een Nationaal Zangfeest jeugdgroepen aanwezig waren die door uniform, houding en manifestaties er openlijk voor uitkwamen dat ze tijdens de bezetting antinationaal geweest waren. De groep was bereid in de toekomst zijn volledige medewerking te verlenen, indien alle maatregelen getroffen waren i.v.m. de vermelde grieven om te verhinderen dat het zangfeest weer een politieke kleur zou krijgen. Anderen hadden dezelfde mening maar gaven de voorkeur aan andere middelen. Voortrekker Schaumont schreef in *Kompas* dat het V.V.K.S. zich niet mocht terugtrekken uit de manifestatie, ondanks de zeer ongunstige indruk die de incidenten met vlaggen hadden nagelaten. De beweging moest zich integendeel meer in de manifestaties enga-

20. A.K.S.A., *Verslag A.L. 24 april 1951*, nr. 1225/2.

21. *B.J.B.-gids*, 1951, nr. 7, kaft; *Kompas*, 1951, nr. 6, p. 5; *Gloed*, 1951, nr. 7-8, p. 163.

22. *De Rode Vaan*, 30 juli 1951: „Het zoveelste zangfeest ging door van het A.N.Z., die organisatie welke tijdens de oorlog zo schoon kon zingen op de Grote Markt te Brussel, terwijl leider Elias en Herr General Oberst von die en ginder op de eerste rij zaten en de zwarte brigademannen voor de nodige omlijsting zorgden... Zwarte declamator... incivieke dirigent... kortgeknipte Germanenkoppen... hemden uit de oude stocks van de Dietse Blauwvoetvondels... Kortom, zoals in de goede oude bezettingstijd en met de nodige klauwende leeuwenvlaggen...”

23. *Hernieuwen*, 1951-52, nr. 1, p. 3: „Vlaamse zangfeest en IJzerbedevaart brachten hoofde adel en drieste koppigheid...”

geren. Een massale deelname van de katholieke jeugdbewegingen kon volgens hem de extremisten de pas afsnijden²⁴. Niet alleen eigen leden meenden dat de bewegingen zich niet genoeg engageerden. In april 1952 richtte Valeer Portier in naam van het A.N.Z. een scherp verwijt tot de jeugdbewegingen omdat zij op de zangfeesten niet genoeg vertegenwoordigd waren.

Ter gelegenheid van het Guldensporenjaar in 1952 organiseerde de K.S.A. een tentenkamp voor alle bestaande katholieke Vlaamse jeugdbewegingen. De K.S.A. zag het als haar plicht de bestaande verscheidenheid te helpen samenbrengen, opdat heel Vlaanderen eensgezind aan de heropleving van de volkse gemeenschap zou werken²⁵. Onmiddellijk stelde zich het probleem of ook het Vlaams-nationalistische Algemeen Diets Jeugdverbond (A.D.J.V.) moest worden uitgenodigd. De gowleidingen van Antwerpen, Brabant, Limburg en Oost-Vlaanderen vonden van wel, op voorwaarde dat er een sterke leiding was en de Vlaams-nationalistische beweging zich schriftelijk met de programmaverklaring akkoord verklaarde. De Oostvlaamse gowleiding voegde hieraan toe dat hen niet uitnodigen in strijd zou zijn met het communiqué en de positie van de K.S.A. in een eventuele polemiek ten eerste zou aantasten. Daarentegen stelde de Noordzeegouw zich op het enge bewegingsstandpunt. Ze mochten niet gevraagd worden omdat de inhoud van hun beweging principieel tegen de K.S.A. was gericht. Uiteindelijk raakte men erover akkoord dat kan. Dubois (K.S.A.) een beginselverklaring zou opstellen en die aan de leden van de Algemene Leiding ter goedkeuring zou sturen. Aan de hand van de tekst zouden Dubois, Ots en Heuschen toelating vragen voor het kamp²⁶. De K.S.A. achtte het zeer belangrijk dat zij zelf het initiatief tot de herdenking nam met eigen leiding en onder eigen verantwoordelijkheid. Zo werd vermeden dat anderen — extremisten — het zouden doen op een wijze en in een geest die voor het studentenmilieu gevaarlijk zou kunnen worden. Voor het A.N.Z.-feest werkte de K.S.A. dus voorlopig wel samen met de Vlaams-nationalistische beweging, maar voor een eigen initiatief weerden ze hen angstvallig. Men verkreeg in maart gunstig advies over het principe van het kamp, maar de deelneming van bewegingen buiten het J.V.K.A. werd afgekeurd²⁷. Ook het J.V.K.A. wenste met andere woorden wel door te dringen in initiatieven waarop de Vlaams-nationalisten hun stempel drukten, maar weigerde hen op haar eigen manifestaties.

Het feit dat de Vlaams-nationalistische jeugdbewegingen niet gevraagd waren voor het Guldensporenkamp kwam niet uit de lucht gevallen. De verhouding tussen de katholieke Vlaamse jeugdbewegingen en het A.N.Z., dat volgens

24. *Kompas*, 1951, nr. 7, p. 32.

25. A.K.S.A., *Oproep tot deelname aan het Guldensporenjaar 15 jan. 1952*, nr. 1216/2.

26. A.K.S.A., *Verslag A.L. 19 februari 1952*, nr. 1216/1

27. A.K.S.A., *Verslag A.L. 18 maart 1952*, nr. 1225/2.

hen een te extremistische koers vaarde, verslechterde in de loop van 1952 steeds verder. De Vlaams-nationale pers hitte de gemoederen nog op. Karel Dillen richtte een oproep tot de nationalisten om van de zangbeweging opnieuw een door en door Vlaamse aangelegenheid te maken. Hij stelde dat de A.N.Z.-feesten mijlpalen van laksheid waren geworden²⁸ en dat het eerstkomende zangfeest te Brussel alleszins een krachtproef tussen „de nationalistische Vlamingen en de clericale politieke knechtjes” zou worden²⁹. Desondanks kondigden de katholieke jeugdbewegingen het A.N.Z.-feest aan³⁰. Voor het zangfeest werd door de nationalisten een speciale vergadering belegd in het „Hof van Engeland”. Hier sprak men af dat militanten zich in kleine groepjes onder het publiek zouden verspreiden en slogans zouden roepen als „Amnestie !”, „Elias vrij !” en „Weg met de C.V.P. !”³¹.

De katholieke Vlaamse jeugdbewegingen waren door het zangfeest dat op 22 juni te Brussel plaatsvond, ten zeerste gegriefd. De voorziene slogans werden geroepen, de Nederlandse vlag werd onder daverend houzeegeroep binnengebracht en H. Wagemans eiste in zijn redevoering amnestie en de vernederlanding van Brussel. Bert Verlackt, C.V.P.-kamerlid, schreef een verontwaardigde open brief aan de A.N.Z.-Raad van Bestuur³². Ten eerste was hij van oordeel dat er veel te weinig zorg aan het lied was besteed, waardoor het zangfeest een meetingstijl had aangenomen. Vervolgens vond hij dat het A.N.Z. buiten zijn cultureel opzet trad, wanneer het stelling nam in reeds betwiste politieke problemen. En tenslotte vroeg hij zich af waarom de Nederlandse vlag op de ereplaats prijkte, terwijl er geen Belgische vlag op het erepodium aanwezig was. Het A.N.Z. was volgens hem een eerherstel aan de Vlamingen verschuldigd, met een feest waar de ereplaats voorbehouden was aan het Vlaamse lied. Maar zover zou het niet meer komen.

Begin juli verscheen er een motie van het J.V.K.A. in de pers waarin de scheuring werd aangekondigd. Het Algemeen Christelijk Werkersverbond en de katholieke Vlaamse jeugdbewegingen besloten zich terug te trekken uit het A.N.Z. wegens de extremistische toezpraken, de kreten tegen de C.V.P., de houding in de stad, die deed herinneren aan het optreden van de nationaal-socialisten, en de bindteksten die doorspekt waren met politieke uitlatingen. Ook kondigden de katholieke organisaties aan dat hun houding tegenover het

28. K. DILLEN in *Opstanding*, 19 april 1952.

29. K. DILLEN in *Opstanding*, 23 mei 1952.

30. *Hernieuwen*, 1951-52, nr. 9, p. 416; *Opmarsch* (K.B.M.J.), 1951-52, nr. 8, p. 119; *Gloed*, 1952, nr. 6, p. 153; *Mardijck* (K.A.J.), 1952, nr. 5, p. 10; nr. 6, p. 14; *Kompas*, 1952, nr. 5, p. 4; *Ploeg en kruis* (B.J.B.), 1952, nr. 6, p. 8.

31. Cfr. H. CROONENBORGH, *o.c.*

32. Art. *Open brief aan de A.N.Z.-Raad van Beheer door Bert Verlackt*, — *Gazet van Antwerpen*; *D.S.*, 28-29 juni 1952.

IJzerbedevaartcomité vastberadener zou worden³³. In de Chirojeugd, de K.S.A. en de B.J.B. werd de motie eensgezind goedgekeurd³⁴. Ook het V.V.K.S. onderschreef de tekst; het Verbond, dat wel het meest voor het zangfeest had geijverd, hoopte dat de leiders van het A.N.Z. wijs genoeg zouden zijn om de conclusies te trekken. M. Coppieters dacht blijkbaar nog aan een ultieme verzoening en noemde het gebeuren een les voor alle katholieke jeugdbewegingen die niet genoeg hadden meegewerkt om de stijl en de atmosfeer zelf mee te kunnen bepalen³⁵. Ook F. Margot van de K.B.M.J. weet de gebeurtenissen voor een groot deel aan een gebrek aan engagement vanwege de katholieke jeugdbewegingen³⁶.

Na de scheuring werd er een bemiddelingscomité samengesteld; dat bestond uit J. Vijverman, F. Fransen (IJzerbedevaartcomité), F. Van der Mueren (musicoloog), L. Lindemans en E. Amter (Davidsfonds). Om de moeilijkheden op te lossen werd voorgesteld dat het A.N.Z. opnieuw zijn werking op zuiver culturele leest zou schoeien. Een aantal vlaamsgezinde toondichters en musicologen zouden aan de Raad van Bestuur worden toegevoegd en een leescomité zou alle gesproken gedeelten van het feest onderzoeken. Er werd voorgesteld dat de vlaggenversiering zou bestaan uit het grootst mogelijke aantal leeuwenvlaggen. Het bemiddelingscomité vond het hangen van de driekleur geen Vlaams-vijandige daad maar slechts de erkenning van een bestaand feit. Indien het A.N.Z. zich hiermee niet kon verzoenen en een driekleur weigerde op te hangen, zouden er volgens het comité ook geen buitenlandse vlaggen mogen opgehangen worden. Tenslotte zou de naam Algemeen Nederlands Zangverbond vervangen worden door de benaming Vlaams Zangverbond³⁷.

Het bemiddelingscomité bereikte geen enkel resultaat. Daarom kwam het tot een definitieve breuk tussen het J.V.K.A. en het A.N.Z. Het V.V.K.S. betreurde ten eerste het verlies van Willem De Meyer, die met het A.N.Z. meeging. Van J.V.K.A.-zijde werd getracht de zangcultuur in de betekenis die het zelf eraan gaf, te herstellen³⁸. De katholieke organisaties kwamen met een al-

33. Art. *Muziek en Politiek, Als het te laat is, Scheuring van het Zangverbond*, — *Het Laatste Nieuws*, 6 juli 1952.

34. A. CHIRO, *Verslag landsbondleiding 3 juli 1952*; A.K.S.A. *Verslag A.L. 10 juli 1952*, nr. 1225/2; B.J.B.-*Gids*, 1952, nr. 8, p. 15-16.

35. Art. *Een late stem over het zangfeest*, — *D.S.*, 25 juli 1952.

36. F. MARGOT, Art. *Laat ons zingen!* — *Opmarsch*, 1951-1952, nr. 9, p. 228-9: „...Sinds het jongste zangfeest te Brussel zijn we weer een illusie armer. De illusie dat het mogelijk was alle spanningen en tegenstellingen te overbruggen door het lied... Wel hebben we tot plicht ons eigen geweten te onderzoeken. Wij kunnen er „de anderen” geen verwijt van maken dat ze zijn wat ze zijn. Wel onszelf. Wat hebben wij gedaan, wijzelf, om, niet met enkelen en niet met honderden, maar allemaal, de Vlaamse beweging met kracht en geestdrift binnen de oevers van onze christelijke en nationale overtuiging vooruit te stuwen?... Hoe staat het met het lied op onze samenkomsten?...”

37. A.K.A.J., *Bemiddelingscomité voor de moeilijkheden gerezen n.a.v. het jongste zangfeest te Brussel*, nr. 937.

38. A.V.V.K.S., *Verslag verbondsraad 9 november 1952*.

ternatief zangfeest voor de proppen, de Dag van het Vlaamse lied. Aanvanke-lijk deed het Davidsfonds niet mee. Het wenste zich niet langer met de zaak in te laten na de onprettige ervaringen die E. Amter had opgedaan bij de poging om de twee vijandige groeperingen te verzoenen³⁹. Het comité van de Dag van het Vlaamse lied was samengesteld uit vertegenwoordigers van de verschillende katholieke organisaties en een aantal musicologen⁴⁰. In januari 1953 werden de onderhandelingen hernomen, niet langer via een bemiddelingscomité maar rechtstreeks tussen vertegenwoordigers van de beide zangfeesten; het A.N.Z. gaf evenwel zijn nationalistische idee niet prijs. Beide zangfeesten zouden plaatsvinden respectievelijk op 14 juni en op 19 juli 1953.

3. Het A.N.Z.-Feest en de dag van het Vlaamse lied 1953-1957

Het J.V.K.A. had besloten in samenwerking met de andere katholieke organi-saties een eigen zangfeest te beleggen⁴¹. De Dag van het Vlaamse lied zou op zondag 14 juni te Brussel plaatsvinden⁴². De katholieke jeugdbewegingen voerden geestdriftig propaganda en stelden in hun tijdschriften het Vlaamse lied in het brandpunt⁴³. Nog nooit was de propaganda bij de jeugdbewegingen voor een zangfeest zo groot geweest. Het gebrek aan medewerking waarover het A.N.Z. meermaals had geklaagd, deed zich nochtans reeds voelen bij de eerste organisatie van de Dag. Zo besliste het V.V.K.S. geen toegangsbrochures, zang-boekjes of aanplakbrieven af te nemen, maar zich te beperken tot een uitgebreide propaganda in zijn tijdschriften⁴⁴. Het enthousiasme van het Verbond was matig. Nochtans hoorde het bij het Inrichtend Comité. Het comité bestond verder uit het Davidsfonds, de Christelijke Arbeidende Vrouwengilde, de Boerenbond, de Katholieke Werkliedenbond, het Nationaal Christelijk Middenstandsver-bond, de K.A.J., de Chiro, de K.S.A., de K.B.M.J., de B.J.B., hun vrouwelijke takken alsook de Katholieke Meisjesbeweging en de Jeugdgilde uit Antwerpen.

39. A.K.A.J., *Verslag vergadering Inrichtend Comité Dag van het Vlaamse lied 2 dec. 1953*, nr. 938/2.

40. Secretaris Vandewiele (K.A.J.) penningmeester J. Delbroeck (K.A.J.), M.J. Deboodt (B.J.B.), E. Moelants (K.A.V.), Leo Vanackere (K.S.A.), L. Van Kerckhoven (IJzerbedevaart), M. Haazen (Chiro), C. Stabel, S. Tessier, I. De Sutter (muzikaal adviseur), dirigent Jef Van Hoof.

41. A. CHIRO, *Verslag landsbond 7 jan. 1953*.

42. Cfr. H. CROONENBORGH, Art. *Het A.N.Z. en de Dag van het Vlaamse lied*, — *Wet. Tijd.*, 1982, nr. 1, k. 38-51.

43. K.S.A. — *Hernieuwen*, 1952-1953, nr. 7, p. 314, nr. 8, p. 355-371-374, nr. 9, p. 418, A.K.S.A., *Verslag A.L. 7 mei 1953*, nr. 1225/2; CHIRO — *Gloed*, 1953, nr. 4, p. 96, nr. 5, p. 111 en 120, nr. 6, p. 143, A. CHIRO, *Verslagen landsbond 7 en 14 jan. 1953*; K.A.J. — *Mardijck*, 1953, nr. 4, p. 12 en 15, nr. 5, p. 6-7, nr. 6, p. 7, 8-10, 16; V.V.K.S. — *Kompas*, 1953, nr. 3, p. 8, nr. 4, p. 39; B.J.B. — *B.J.B.-Gids*, 1953, nr. 4, p. 14, nr. 5, kaft, nr. 6, p. 21-22, *Ploeg en Kruis*, 1953, nr. 4, p. 3, nr. 6, p. 1.

44. A.V.V.K.S., *Verslag verbondsbestuur 19 mei 1953*.

Op een persconferentie begin juni zette Marcel Vandewiele het doel van de Dag uiteen. Men wenste een gemeenschappelijk liederenrepertorium te schep- pen en het kunstpeil ervan te verhogen. De houding van het Dag-comité te- genover het A.N.Z. werd bepaald door diens Vlaams-nationalisme, want in geen geval zou het Comité samenwerken met het extreme negatieve nationa- lisme. Hiertegen had het zich, sinds het vanaf 1950 in de schoot van het A.N.Z. werkte, steeds blijvend verzet. M. Vandewiele protesteerde ook tegen het briefje „Weerwraakzangfeest” als middel om de Dag verdacht te ma- ken⁴⁵. Dit briefje werd verspreid door een groepje radicalen rond Karel Dillen. Op het pamflet stond Jef Van Hoof afgebeeld, die burgemeester Van De Meu- lebroeck van Brussel het hoofd insloeg. Het veroorzaakte beroering en er werd met tegenmanifestaties gedreigd door o.a. het Comité voor Actie en Waak- zaamheid van Ros, een groep oud-weerstanders⁴⁶. De Vlaams-nationalisten juichten deze gebeurtenissen toe⁴⁷.

Uit angst voor opstootjes verbood de burgemeester van Brussel de Dag, die op de Grote Markt had moeten plaatshebben. De inrichters beschouwden het feest slechts als uitgesteld en richtten een communiqué aan de pers. K.S.A.- Jong- Vlaanderen zond een telegram naar de burgemeester waarin de beweging haar misnoegdheid uitdrukte⁴⁸. De K.S.A. stelde dat zij volstrekt niet begreep waarom haar de toegang tot de hoofdstad ontzegd werd voor het deelnemen aan een culturele Vlaamse manifestatie en verklaarde zich solidair met het com- ité⁴⁹. Het V.V.K.S. betreurde dat er twee zangfeesten ontstaan waren en reageerde tegen de politici die zich van het zangfeest hadden willen meester maken. Het Verbond verweet burgemeester Van De Meulebroeck zijn zwak- heid en kondigde aan dat het feest met een maand vertraging toch zou door- gaan⁵⁰. Ook de Chirojeugd publiceerde in haar tijdschrift een soortgelijk pro- test⁵¹. Uiteindelijk ging het zangfeest door op 12 juli op de Brusselse Grote Markt; het kende volgens *De Standaard* een kalm en waardig verloop⁵². Ondertussen werd de propaganda voor het Vlaams Nationaal Zangfeest van het A.N.Z. voortgezet, vooral door de Vlaams-nationalisten⁵³. Maar net zoals de

45. Art.; *Dag van het Vlaamse lied*, — *Het laatste nieuws*, 6 juni 1953.

46. Art. *Verbod betreffende de Dag van het Vlaamse lied*, — *D.S.*, 14 juni 1953.

47. Art. *Holala, wat 'n historie*, — *'t Pallieterke*, 11 juni 1953: „...De fameuze 'Dag van het Vlaamse lied' door de cevepekens ingericht omdat ze het zangfeest van het A.N.Z. niet patriots en niet burgerdeugdelijk genoeg vonden, loopt gevaar tegenmanifestaties van Ros en zijn resistenten uit te lokken... En zo zien we dan de 'Dag van het Cevepeelied' en zijn promotors gestraft worden met wat ze hebben gezondigd...”

48. A.K.S.A., *Perscommuniqué* nr. 1216/1; Art. *Het verbod betreffende de Dag van het Vlaamse lied* — *D.S.*, 14 juni 1953.

49. *Hernieuwen*, 1952-1953, nr. 10, p. 443.

50. *Kompas*, 1953, nr. 6, p. 28-29.

51. *Gloed*, 1953, nr. 7-8, p. 168.

52. Art. *Triomf van het Vlaamse lied*, — *Gazet van Antwerpen*; *D.S.*, 13 juli 1953.

53. Art. *Ons antwoord aan Brussel*, — *Opstanding*, 20 juni 1953.

Dag werd ook dit zangfeest dat op de Grote Markt of op de Vrijdagmarkt te Antwerpen moest plaatshebben, door het stadsbestuur verboden⁵⁴. Daarom werd het zangfeest op 20 juli in het Antwerpse sportpaleis gehouden⁵⁵. De pers sprak van ± 10.000 aanwezigen en *De Standaard* noemde het Vlaams Nationaal Zangfeest een groot succes na de Dag van het Vlaamse lied⁵⁶.

In 1953 hadden de katholieke jeugdbewegingen een geestdriftige propaganda gevoerd voor de Dag van het Vlaamse lied, maar reeds in 1954, amper een jaar later, was het enthousiasme al sterk bekoeld. De aankondigingen in de jeugdtijdschriften vielen globaal op de helft. De K.A.J. en de B.J.B. handhaafden nochtans hun steun aan het initiatief⁵⁷. De Chirojeugd was veel gereserveerder en besloot niet mee te werken aan de Dag omwille van de politieke herrie die er zou kunnen uit voortvloeien⁵⁸. De K.S.A. stelde zich kritisch op tegenover het comité van de Dag en wenste geen overhaaste beslissingen te nemen, vooral niet indien dit tot verdere tegenstellingen tussen A.N.Z. en J.V.K.A. zou leiden⁵⁹. Zij vroeg zich af waarom de liederen van Armand Preud'homme systematisch geweerd werden, terwijl hij toch meewerkte aan de voorbereiding van de Dag. De beweging verwachtte tevens dat met alle middelen zou gestreefd worden naar een verzoening met het A.N.Z., om zo vlug mogelijk weer tot één Vlaams Nationaal Zangfeest te komen. De houding van de K.S.A. getuigde van haar bezorgdheid om haar vlaamsgezinde imago niet te verliezen⁶⁰. Toen de nieuwe toenaderingspogingen in januari 1954 op niets waren uitgedraaid, beval de Algemene Leiding van de K.S.A. toch aan de gouden propaganda te maken voor de Dag⁶¹. Tenslotte kondigde ook het V.V.K.S. het zangfeest aan, zonder meer⁶². Ondertussen was de Dag van het Vlaamse lied in het nauw gedreven door de houding van Jef Van Hoof, die weigerde als dirigent op te treden, ondanks het herhaalde aandringen van het Inrichtend Comité⁶³. Naast deze hinderpaal klaagde men ook over de geringe medewerking. De bestellingen van zangboekjes en affichen waren nog zeer miniem en het comité maande de jeugdbewegingen aan zich meer inspanningen

54. Art. *Zangfeest te Antwerpen verboden*, — D.S., 23 juni 1953.

55. Art. *Vlaams Nationaal Zangfeest*, — D.S., 30 juni 1953.

56. Art. *Zangfeest te Antwerpen*, — *Het laatste nieuws*, 20 juli 1953; Art. *Het 16de Vlaams Nationaal Zangfeest te Antwerpen*, — D.S. 20 juli 1953; Art. *Het 16de Vlaams Nationaal Zangfeest*, — *Gazet van Antwerpen*, 24 juli 1953.

57. *Mardijck*, 1954, nr. 1, p. 15; nr. 4, p. 11; nr. 5, p. 11; nr. 6, p. 11 en 13; *B.J.B.-gids*, 1954, nr. 1, p. 19-20; nr. 3, kaft; nr. 4, kaft; *Ploeg en Kruis*, 1954, nr. 4, p. 1; nr. 6, p. 6-7.

58. A. CHIRO, *Verslag landsbond 7 okt. 1953*, 21 okt. 1953, 18 nov. 1953, 27 jan. 1953.

59. A.K.S.A., *Verslag A.L. 16 juli 1953*, nr. 1225/2.

60. A.K.S.A., *Verslag A.L. 3 dec. 1953*, nr. 1225/2.

61. A.K.S.A., *Verslag 6 mei 1954*, nr. 1225/2.

62. *Kompas*, 1954, nr. 4, p. III.

63. A.K.A.J., *Brief Jef Van Hoof aan M. Vandewiele 11 dec. 1953*, nr. 938/2; A.K.S.A., *Verslag verg. Inr. C. Dag 18 jan. 1954* (papier L. Vos); A.K.S.A., *Verslag verg. Inr. C. Dag 3 febr. 1954* (papier L. Vos).

te getroosten⁶⁴. De bindteksten werden verzorgd door Clem De Ridder. Het comité wenste de passage die opriep tot eenheid te schrappen, maar De Ridder reageerde hiertegen scherp en dreigde de ingreep openbaar te maken in de pers, zodat van de verandering werd afgezien. Op zondag 13 juni bracht de Dag te Brussel onder een plassende regen twaalfduizend Vlamingen samen om het Vlaamse lied te zingen. Gaston Ferremans dirigeerde de massa. Opvallend was de talrijke aanwezigheid van leden van de B.J.B.⁶⁵.

Aan de andere kant waakte het A.N.Z. er angstvallig over geen openlijke binding te hebben met een politieke partij⁶⁶. Rudi Van der Paal moest als lid van de raad van bestuur zijn ontslag indienen wegens een artikel in *Vlaanderen*, het orgaan van de Vlaamse concentratie. In verband met zijn persoon waren er reeds in 1952 problemen geweest, toen hij als algemeen secretaris van het A.N.Z. was voorgesteld. Het J.V.K.A. had zich hiertegen verzet⁶⁷. Nu liet het A.N.Z. hem vallen, om zijn imago te zuiveren van de beschuldiging van partijpolitieke bindingen.

Het Vlaams Nationaal Zangfeest van 20 juli 1954 werd door *De Standaard* een ware triomf genoemd. De krant stelde dat zij „die door scheurmakerij gemeend hadden het zangfeest te kunnen vernietigen zich heerlijk hadden vergist”⁶⁸. Geen enkele katholieke jeugdbeweging werkte mee en de ordedienst werd daarom verzorgd door de Wikings (de Vlaamsgezinde studenten van de Sint-Ignatius-Handelshogeschool te Antwerpen), het K.V.H.V. (Katholiek Vlaams Hoogstudentenverbond) en de Vlaamse militantenorde (V.M.O.), alle uit het Vlaams-nationalistische kamp⁶⁹.

In 1955 zette de tendens van 1954 zich voort. Vooral de K.A.J. en de B.J.B. ondersteunden de Dag en de promotie van het Vlaamse lied. Zij maakten het uitgebreidst propaganda en waren het actiefst in het comité. De Chirojeugd handhaafde dezelfde houding. V. Wuyts van het comité had gevraagd dat de Chiro zou deelnemen met muziekkapellen, vendelzwaaiers en koorzangers; de landsbond besloot echter dat de Chirojeugd als beweging niet zou deelnemen en het programma slechts bij wijze van inlichting in haar leidingsblad zou opnemen. De groepen konden al dan niet aan het feest deelnemen, omdat zij hiervoor niet van de leiding der beweging afhingen maar wel van de geestelijke overheid van de parochies. Chris Peeters van de nationale leiding betreunde deze beslissing, omdat zij uit oogpunt van de Vlaamse actie en van de betrek-

64. A.K.S.A., *Verslag verg. Inr. C. Dag 14 april 1954* (pap. L. Vos)

65. Art. *Dag van het Vlaamse lied te Brussel*, — D.S., 14 juni 1954; Art. *Dag van het Vlaamse lied te Brussel*, — *Gazet van Antwerpen*, 3 juni 1954; Art. *Dag van het Vlaamse lied te Brussel - Vooruit*, 15 juni 1954: „... Op de met Vlaamse leeuwen omzooemde Grote Markt van Brussel is zondagnamiddag de ‘Dag’ doorgegaan. Toen de groepen met vaandels voorop en al zingend de Grote Markt verlieten, scheen opnieuw de zon...”

66. Art. *Het Vlaams Nationaal Zangfeest*, — D.S., 14 juli 1954.

67. A.K.S.A., *Verslag A.L. 18 maart 1952*, nr. 1225/2.

68. Art. *Een triomfantelijk zangfeest*, — D.S., 21 juli 1954.

69. Art. *Medewerkers aan het zangfeest*, — *Het Handelsblad*, 20 juli 1954.

kingen met de andere katholieke jeugdbewegingen niet te verantwoorden was en omdat zij inging tegen de opvattingen van de grote meerderheid van de groepen⁷⁰. De K.S.A. vroeg haar leden actief deel te nemen en mee te werken aan de verspreiding van zangboekjes en affichen⁷¹. Het V.V.K.S. bewaarde het stilzwijgen in zijn tijdschrift. In september 1954 was het op het verbondsbestuur immers tot een discussie gekomen. Districtcommissaris Stockman vroeg zich af of een officiële mandataris van het V.V.K.S. een hoofdrol mocht spelen in de strijdende Vlaamse organisaties als het IJzerbedevaartcomité. Ook stelde hij zich de vraag of het Verbond in zijn pers aan Vlaamse actie mocht doen. Hierover werd op het verbondsbestuur heel wat gepalaverd. In theorie was de Vlaamse beweging geen politieke werking en achtte men het niet nodig van deelneming af te zien. Men stelde echter vast dat „bepaalde Vlaamse manifestaties” — men doelde blijkbaar op het A.N.Z. — bij de doorsneemens de schijn verwekten, een voedingsbodem voor politieke agitatie te zijn en sommige ervan ook werkelijk tot „extremistisch gestook” leidden. Als dit inderdaad gebeurde, zag de leiding het als haar taak zich later van deze manifestatie te onthouden. Bepaalde groepen in het V.V.K.S. meenden dat een uitgesproken Vlaamse actie een hinderpaal vormde om sommige jongens te bereiken. Anderen verkondigden dat een lakse of dubbelzinnige houding ook jongens kon afstoten. We kunnen niet achterhalen of deze discussie er de oorzaak van was dat het V.V.K.S. in 1955 noch de *Dag*, noch de *IJzerbedevaart* in haar pers aankondigde. Toch is het een opvallend feit, omdat het een breuk is in de houding van het V.V.K.S.⁷²

De leden van het Inrichtend Comité van de *Dag* van het Vlaamse lied hadden terecht de indruk dat niet alle jeugdbewegingen met evenveel geestdrift en toewijding achter hen stonden. Nochtans handelden zij slechts in opdracht van de aangesloten verenigingen. Men vroeg flinke propaganda te maken in de groep⁷³. De 3de dag vond plaats te Brussel op 5 juni 1955. Het jeugdkoor was samengesteld uit o.a. leden van de B.J.B., de K.A.J. en de K.S.A., de figuratie werd verzorgd door 24 K.S.A.-ers, 15 K.A.J.-ers en 59 B.J.B.-ers. Het was duidelijk dat de specifieke K.A.-standsorganisaties in het gezelschap de toon aangaven⁷⁴.

Het comité van de *Dag* drukte er zijn spijt over uit dat sommige K.S.A.-bonden die hun medewerking hadden beloofd, niet aanwezig waren op het zangfeest. De Algemene Leiding van de K.S.A. antwoordde dat zij toch twee

70. A. CHIRO, *Verslag landsbond 29 sept. 1954, 6 okt. 1954, 5 jan. 1955.*

71. A.K.S.A., *Verslag A.L. 9 jan. 1955*, nr. 1225/3; *Verslag A.L. 24 april 1955*, nr. 1225/3; *Hernieuwen*, 1954-55, nr. 9, p. 470-471.

72. A.V.V.K.S., *Verslag verbondsbestuur 14 sept. 1954.*

73. A.K.A.J., *Brief secretaris Dag aan de Nationale leidingen 17 mei 1955*, nr. 938/3.

74. A.K.A.J., *Verslag vergadering verantwoordelijken van de jeugdbewegingen 7 mei 1955*, nr. 938/3; Art. *De derde dag van het Vlaamse lied*, — *D. S.*, 6 juni 1955; Art. *Dag van het Vlaamse lied te Brussel*, — *Vooruit*, 7 juni 1955; Art. *Dag van het Vlaamse lied*, — *'t Pallieterke*, 9 juni 1955; Art. *Dertigduizend zingende Vlamingen*, — *D. S.*, 28 mei 1955.

muziekkapellen en talrijke jongeren voor de ordedienst en het jeugdkoor hadden geleverd. Aan de andere kant had de K.S.A. enkele bedenkingen bij de uitwerking van de Dag⁷⁵. Zelfs de Chirojeugd had kritiek op de Dag, die zij niet schitterend vond omdat er weinig deelnemers waren, de samenzang slecht was en de liederen minder goed gekozen waren⁷⁶.

Het comité werkte nochtans onverdroten verder aan de uitbouw van een eigen zangbeweging, maar had van bij het begin te kampen met een aantal steeds weer opduikende moeilijkheden. Een eerste hinderpaal was dat het comité zeer moeilijk de grote massa van de jeugdbewegingen bereikte, deels door de onverschilligheid van velen die nog niet voldoende warm gemaakt waren, deels door de oppositie van hen die zich nog altijd niet hadden verzoend met de scheuring in de zangbeweging. Het algemeen comité wenste de massa te bereiken door artikels in de bladen, gesprekken en debatten, maar ook en vooral door de oprichting van provinciale comités. De bedoeling hiervan was driërlei: de provinciale comités moesten de actie voor de volkszang in de schoot van de meewerkende bewegingen stimuleren, gewestelijke volkszangavonden organiseren en studiedagen beleggen. Hiervoor vroeg het comité om per beweging één persoon per provincie aan te duiden⁷⁷.

En hier kwam een tweede belangrijk obstakel. De katholieke jeugdbewegingen hadden de scheuring wel mee in de hand gewerkt, maar nu het nieuwe zangverbod moest geconsolideerd worden, schoot de energie die zij eraan wilden besteden, te kort. Zelfs in het comité waren er klachten. Bij elke vergadering waren er een aantal leden afwezig; de Chirojeugd, de K.B.M.J. en het V.V.K.S. waren tot in juli 1955 zelfs niet in het comité vertegenwoordigd. Ook de provinciale comités kwamen niet van de grond. Eén week na de vastgestelde datum hadden slechts de B.J.B. ende K.S.A. hun afgevaardigden aangeduid⁷⁸. In september was de organisatie in de provincies Brabant, Oost- en West-Vlaanderen en Antwerpen nog niet veel verder gevorderd. Enkel in Limburg was er reeds een studiedag belegd. In oktober waren de provinciale comités van Brabant en Limburg gestart. Op het einde van het jaar hoopte het inrichtend Comité in alle provincies gelanceerd te zijn. Maar december bracht weinig hoopvolle berichten. In Brabant vorderde de organisatie traag. In Limburg was de studiedag een mislukking geworden en de comités van Antwerpen en Oost-Vlaanderen stonden nog in de kinderschoenen⁷⁹. De B.J.B., die dui-

75. A.K.S.A., *Verslag A.L. 12 juni 1955*, nr. 1225/3: „Wat geest en uitwerking van „De Dag” aangaat, zou A.L. graag M. Vandewiele op één harer vergaderingen aanwezig zien, om hem haar standpunt dienaangaande mee te delen. K.S.A. heeft hier positief opbouwende suggesties te doen.”

76. A. CHIRO, *Verslag landsbond 8 juni 1955*

77. A.K.S.A., *Omzendbrief Dag 5 juli 1955 aan de bewegingen* (pap. L.Vos).

78. A.K.S.A., *Verslag verg. Inr. C. Dag 26 juli 1955* (pap. L. Vos).

79. A.K.A.J., *Verslag verg. Inr. C. Dag 22 sept. 1955*, nr. 938/4; A.K.S.A., *Verslag verg. Inr. C. Dag 27 okt. 1955* (pap. L. Vos); A.K.S.A., *Verslag verg. Inr. C. Dag 10 nov. 1955* (pap. L. Vos); A.K.S.A., *Verslag verg. Inr. C. Dag 22 dec. 1955*, nr. 938/4.

delijk de zangbeweging het meest genegen was, klaagde over het gebrek aan medewerking vanwege vele andere organisaties⁸⁰. De secretaris van de Dag zou andermaal een brief schrijven aan de geregeld afwezige comitésleden met het verzoek voortaan de vergaderingen trouw bij te wonen⁸¹. De organisatie liep in feite reeds van bij de start op één been. De medewerking die de jeugdbewegingen niet hadden opgebracht voor het A.N.Z., gaven zij nu ook niet in voldoende mate aan het comité van de Dag van het Vlaamse lied, dat daarom vooral op de B.J.B. en de K.A.J. moest steunen.

De propaganda voor de Dag van het Vlaamse lied van 1956 werd nog kleiner dan in 1955. De K.S.A. kondigde de Dag aan⁸², terwijl de Chirojeugd haar passieve standpunt van het vorige jaar handhaafde⁸³. Het V.V.K.S. en de K.B.M.J. bewaarden volledig het stilzwijgen. De K.A.J. en de B.J.B. besteedden meer aandacht aan het zangfeest⁸⁴. Zij bleven duidelijk het meest achter de manifestatie staan. In de andere bewegingen was men niet langer gelukkig met het dubbele zangverbond. L. Van Herck, K.S.A.-gouwleider van Antwerpen, had aan R. De Ghein (algemeen secretaris K.S.A.) gevraagd het A.N.Z.-feest mee op de agenda te plaatsen. In de gouw waren er een aantal moeilijkheden in verband met „Vlaams extremisme” gerezen en daar er sprake was van een verzoening, was de gouwraad er voorstander van dat de K.S.A.-leden officieel aan de twee zangfeesten zouden deelnemen. De gouwraad had nog geen positie gekozen en wachtte hiervoor op de beslissing van de Algemene Leiding. Wel erkenden allen dat het A.N.Z.-feest een geestdrift kende die op het andere ontbrak en die op de studenten aantrekkingskracht uitoefende⁸⁵. Deze kentering bij de achterban van de K.S.A. wijzigde ook enigszins de houding van de Algemene Leiding. M. Vandewiele deed een aanval op de houding van de K.S.A., en ook in mindere mate op die van de Chiro en het V.V.K.S. Hij beweerde dat deze bewegingen een splitsing veroorzaakten in het J.V.K.A. door hun houding tegenover de nationalistische jongeren en het A.N.Z.; wat K.S.A. en V.V.K.S. betrof, was deze duidelijk niet langer totaal afwijzend. De Algemene Leiding van de K.S.A. meende dat zij een brug moesten vormen tussen de sociale bewegingen en de nationalistische jongeren. Zij hield zich aan het standpunt een verzoening tussen de twee zangfeesten na te streven. Bovendien meende de K.S.A. dat de n.a.v. het Rodenbachjaar⁸⁶ opgerichte jeugd-

80. A.K.A.J., *Verslag verg. Inr. C. Dag 22 sept. 1955*, nr. 938/4.

81. A.K.S.A., *Verslag verg. Inr. C. Dag 1 dec. 1955* (pap. L. Vos).

82. *Hernieuwen*, 1955-56, nr. 5, p. 14'.

83. A. CHIRO, *Verslag landsbond 25 april 1956*.

84. *Mardijck* (K.A.J.), 1956, nr. 5, p. 7; nr. 6, p. 12; *B.J.B.-gids*, 1956, nr. 1, p. 20-21; *Ploeg en Kruis* (B.J.B.), 1956, nr. 2, p. 5; nr. 6, p. 7; nr. 8, p. 16.

85. A.K.S.A., *Brief L. Van Herck aan V. Wuyts 29 april 1956*, *Afschrift voor R. De Ghein* (pap. L. Vos).

86. In 1956 was het 100 jaar geleden dat Albrecht Rodenbach te Roeselare werd geboren. Door zijn Vlaamse bezieling werd hij als voortrekker van de Vlaamse katholieke studentenbeweging be-

raad tot alle jeugdorganisaties moest worden uitgebreid⁸⁷. De K.S.A. verbood haar leden niet op het Vlaams Nationaal Zangfeest aanwezig te zijn, maar verzette zich wel tegen het mogelijke optreden van de fanfares van de gewesten Hanzastede en Cantincrode. 't Pallieterke beschuldigde de K.S.A. ervan het A.N.Z. moedwillig te saboteren, door de bewuste gewesten aan te manen op de namiddag van het zangfeest andere activiteiten in te richten. Niets staft deze beschuldiging: de K.S.A. weerhield haar leden niet ervan aanwezig te zijn op het Vlaams Nationaal Zangfeest en de beweging was de initiatiefnemer van de Rodenbachviering, die alle Vlaamse jongeren zou samenbrengen. Hiervoor werd ze trouwens van J.V.K.A.-zijde aangevallen⁸⁸.

Al deze gebeurtenissen leidden ertoe dat de Dag van 1 juli geen groot succes werd in vergelijking met het Vlaams Nationaal Zangfeest⁸⁹. Er werd opgemerkt dat de Dag tot een kwalitatief laag peil was gedaald. Het A.N.Z. was duidelijk opnieuw de sterkste zangbeweging geworden⁹⁰.

Was de K.S.A. minder begaan met de Dag, des te meer zette zij zich in voor de Rodenbachviering. Zij riep alle jeugdbewegingen op aanwezig te zijn op de hulde van de studentenleider te Roeselare op 22 juli. De lijst van de deelnemende verenigingen beperkte zich niet tot de katholieke zuil. Bij het Guldensporenkamp in 1952 waren de Vlaams-nationalistische jeugdbewegingen nog gewerd, nu werkten zij samen mee aan de Vlaamse Studentendag. De Rodenbachhulde werd een succes qua Vlaamse samenwerking. De feestrede werd uitgesproken door M. Coppiters (V.V.K.S.). Hij eiste o.a. de terugkeer van de activist Wies Moens en speelde hiermee in op de wensen van de aanwezige Vlaams-nationalistische jeugd, waarvoor hij trouwens werd toegejuicht⁹¹.

Het feit dat steeds gemakkelijker over de bestaande twistpunten heen werd gestapt, deed bij velen de wens ontstaan om ook de splitsing in de zangbeweging op te heffen. De jeugdraad voor Vlaamse actie was van start gegaan en

schouwd. 1956 werd uitgeroepen tot Rodenbachjaar. In het begin van het jaar werden er pogingen ondernomen om een jeugdraad voor Vlaamse actie op te richten. Het idee hiervoor ontstond uit het initiatief van de K.S.A. om een algemene Rodenbachdag te Roeselare te houden. Het doel van de raad was het scheppen van een zo algemeen mogelijk contact tussen de leidingen van de jeugdbewegingen en invloedskringen van de jeugd, ter bevordering van een eensgezinde, constructieve en strijdvaardige Vlaamse geest. De doorbraak bestond erin dat niet alleen alle jeugdorganisaties — ook de Vlaams-nationalistische — maar de totale jeugd in deze raad zou vertegenwoordigd zijn.

87. A.K.S.A., *Verslag A.L. 27 mei 1956*, nr. 1225/3.

88. *Hernieuwen*, 1956-57, nr. 5, p. 290; nr. 6, p. 10'; A.K.S.A., *K.S.A. gouv Antwerpen aan proosten van die Hanzastede en Cantincrode, juli 1956* (pap. L. Vos); *Bouwstenen*, blad van leiders gouv Antw., 2de jrg., nr. 3, dec. 1956; A.K.S.A., *Art. Aan redactie van 't Pallieterke*, 24 nov. 1956 (pap. L. Vos).

89. *Het Handelsblad* (2 juli 1956) spreekt van 7000, *De Nieuwe Gids* (2 juli 1956) van 10 000 deelnemers.

90. Het 19de Vlaams Nationaal Zangfeest ging door op 15 juli.

91. *Art. Vlaamse studentendag te Roeselare*, — *Gazet van Antwerpen*, 23 juli 1956.

bestond uit mensen van de verschillende jeugdbewegingen die zich, met hun beweging, volledig engageerden. Doel was acties op Vlaams gebied voor te bereiden⁹². De vraag werd gesteld of er iets voor de zangfeesten kon gedaan worden. M. Coppeters — nog bekend om zijn feestrede te Roeselare — zou optreden als bemiddelaar om tot een eendrachtig zangfeest te komen voor 1958⁹³. Een ander initiatief was de oprichting eind 1956 van de Rodenbachgemeenschap met het oog op een strijdbare deelneming van de jongeren aan de Vlaamse beweging. Wel was deze gemeenschap eerder een gedachtengroep dan een actiegroep. De jeugdraad stond er veilig los van en mensen die er deel van uitmaakten, zetelden erin in hun persoonlijke naam. Om de IJzerbedevaart beter te coördineren plande men een jeugdcomité voor de IJzerbedevaart, dat vooral vanaf 1957 actief zou worden en waarin zowel katholieke als Vlaams-nationalistische jeugdbewegingen vertegenwoordigd waren.

Wat in 1952 nog niet was gelukt, behaalde in 1956 wel resultaat. In 1952 waren de moeilijkheden tussen het A.N.Z. en het J.V.K.A. in alle hevigheid uitbroken en was er van enige samenwerking tussen katholieke en Vlaams-nationalistische jeugdbewegingen rondom het Guldensporenjaar geen sprake. In 1956 werd door velen de wens uitgedrukt opnieuw tot één zangfeest te komen. Katholieke en Vlaams-nationalistische jeugdbewegingen waren samen opgetreden op de Rodenbachhulde en verenigd in verschillende comités en raden zoals de Rodenbachgemeenschap, de Jeugdraad voor Vlaamse actie en het Jeugdcomité voor de IJzerbedevaart, teneinde de gezamenlijke Vlaamse strijd beter te kunnen coördineren.

4. Naar een verzoening in de zangbeweging

In 1957 zou de vijfde en laatste Dag van het Vlaamse lied plaatsvinden. Voor het verdwijnen van de Dag zijn er een aantal duidelijk aanwijsbare oorzaken. De samenwerking tussen de Vlaams-nationalistische organisaties en de katholieke Vlaamse jeugdbeweging had gedeeltelijk het ijs gebroken. Van verschillende zijde werd geopperd dat de eenheid qua Vlaamse actie in de Jeugdraad voor Vlaamse actie, de Rodenbachgemeenschap en het Jeugdcomité voor de IJzerbedevaart niet te verenigen was met de verdeeldheid op zanggebied. De succesvolle actie van het Jeugdcomité voor de wereldtentoonstelling zou deze tendens nog versterken⁹⁴.

92. A.K.S.A., *Verslag A.L. 8 sept. 1956*, nr. 1225/3 ; *Verslag A.L. 14 okt. 1956*, nr. 1225/3.

93. A.K.S.A., *Verslag A.L. 14 okt. 1956*, nr. 1225/3.

94. Onder impuls van de Rodenbachgemeenschap en Wilfried Martens (oud-K.S.A.-er en voorzitter van het Leuvens Hoogstudentenverbond voor Katholieke Actie H.V.K.A.) werd in april 1957 een Vlaams Jeugdcomité voor de wereldtentoonstelling opgericht. Het comité ontstond uit de misnoegdheid van de Vlamingen over het volgens hen franstalig karakter van de wereldtentoonstelling 1958, die te Brussel werd gehouden. Het comité werd gesteund door de katholieke Vlaamse jeugdbewegingen en de Vlaams-nationalistische organisaties. Ook de verschillende katholieke studentenverenigingen waren erin vertegenwoordigd. Het comité verkreeg een Vlaamse dag op de expo.

Een andere factor was het gebrek aan enthousiasme bij de katholieke jeugdbewegingen. De vraag om de liederen van het jaarprogramma te verspreiden werd slecht opgevolgd. Enkel de B.J.B. deed een serieuze inspanning en richtte 68 gewestelijke, 5 provinciale en 1 nationaal zangtornooi in met een totaal van 11.000 aanwezigen. De andere bewegingen hadden hun initiatieven — indien ze er waren — niet meegedeeld aan het secretariaat, ondanks het herhaaldelijk verzoek van het Inrichtend Comité. Het comité beklemtoonde dat alle meewerkende organisaties de doelstellingen van de Dag waren bijgetreden en verzocht hen hiernaar consequent te handelen⁹⁵. De verkoop van propagandamateriaal getuigde van dezelfde lome ingesteldheid van de katholieke jeugdbewegingen. Van de 7.600 verkochte zangbundels werden er door de B.J.B. 4.300 (56,6 %) aan de man gebracht, door de (V.)K.A.J. 800 (10,5 %), door de K.S.A.-V.K.S.J. 1.000 (13 %) en door de K.B.M.J. en de Jeugdilde van Antwerpen elk 100 (1,3 %) ⁹⁶. De B.J.B. bestelde 1.200 affiches, de K.S.A.-V.K.S.J. 200 en de V.K.B.M.J. 150 ⁹⁷. De Chirojeugd en het V.V.K.S. bleven doof voor elke oproep en bleven zo staan op hun passieve standpunt van de vorige jaren.

Ook in het Inrichtend Comité zelf bleef men kampen met het reeds eerder aanwezige probleem, de aanwezigheid op de vergaderingen, die ronduit slecht werd genoemd⁹⁸. De propaganda die de jeugdbewegingen voor de Dag voerden, bleef klein. De Chirojeugd, het V.V.K.S., de K.S.A. en de K.B.A.J. kondigden het zangfeest van 1957 niet aan, de K.A.J. en de B.J.B. in beperkte mate⁹⁹. De K.S.A. handhaafde slechts haar steun omdat ze nu eenmaal tot het Inrichtend Comité behoorde en liet haar jongens toe naar het A.N.Z.-feest te gaan, maar op eigen verantwoordelijkheid¹⁰⁰. V. Wuyts, lid van het comité van de Dag, riep vooral de B.J.B. en de K.A.J. op om naar Gent te trekken. Voor de B.J.B. moest het een waardige bekroning worden van de intens gevoerde culturele actie tijdens de wintermaanden, voor de K.A.J. een zingend afscheid voor hun bedevaart naar Rome¹⁰¹.

De Dag had op 14 juli 1957 te Gent plaats, op dezelfde dag als het A.N.Z.-feest. Het comité van de Dag had de datum niet willen veranderen, omdat toch het A.N.Z. van zijn traditionele datum had afgezien¹⁰². In de Gentse

95. A.K.S.A., *Verslag vergadering Inr. C. Dag 10 okt. 1957* (pap. L. Vos.)

96. A.K.S.A., *Verslag vergadering Inr. C. Dag 14 maart 1957* (pap. L. Vos). De B.J.B.-jongens verkochten 3200 exemplaren, de B.J.B.-meisjes 1100, de V.K.A.J. 700, de K.A.J. 100, het V.K.S.J. 500 en de K.S.A. eveneens 500. De B.J.B. was trouwens de enige beweging die geregeld zangbundels bijbestelde (A.K.S.A., *Verslag verg. Inr. C. Dag 29 nov. 1956 en 10 jan. 1957* (pap. L. Vos)).

97. A.K.A.J., *Verslag verg. Inr. C. Dag 16 mei 1957*, nr. 938/5.

98. A.K.A.J., *Verslag verg. Inr. C. Dag 11 april 1957*, nr. 938/5.

99. *Mardijck*, 1957, nr. 7, p. 11; *Ploeg en Kruis*, 1957, nr. 6, p. 13; nr 7, p. 1; *B.J.B.-gids*, 1957, nr. 7, kaft; *Hernieuwen* (K.S.A.) handelde wel over de Dag als reactie op de aanvallen van 't Pallieterke (Cfr. *supra*, p. 109).

100. A.K.S.A., *Verslag A.L. 8 sept. 1956*, nr. 1225/3. Deze toelating dateerde echter van de periode toen men nog niet wist dat beide zangfeesten op dezelfde dag zouden plaatshebben.

101. A.K.S.A., *Nota: Naar de 5de Dag*, V. Wuyts, 1957 (pap. L. Vos).

102. De traditionele datum van het A.N.Z. was de derde zondag van juli. A.K.A.J., *Verslag verg. Inr. C. Dag 14 maart 1957*, nr. 938/5.

wielerbaan kwamen ± 8000 jongeren samen. De figuratie werd er verzorgd door — hoe kon het ook anders — de B.J.B.¹⁰³. De aanwezigen kwamen uit de Chirojeugd, de K.A.J., de K.S.A., het V.V.K.S. en de B.J.B. Maar aanwezigen merkten op dat vooral de B.J.B. en de K.A.J. vertegenwoordigd waren, bewijs van het feit dat de Dag van het Vlaamse lied niet door alle jeugdbewegingen in dezelfde mate werd gedragen. In tegenstelling tot 1956 noemden de meesten de Dag van 1957 een succes, omdat hij — althans volgens *De Standaard* — een geestdriftiger verloop kende en zich meer strijdend opstelde. Maar ook het zangfeest van het A.N.Z. kende de traditioneel geworden massale belangstelling en werd deze keer niet gestoord door de massagroep. Hieruit leidde *De Standaard* af dat de regioopvattingen elkaar naderden en het daarom tijd geworden was om weer tot één zangfeest te komen¹⁰⁴.

Eenzelfde bekommernis hadden reeds velen uitgedrukt. In november 1957 zou er voor het eerst opnieuw contact worden gelegd om uit de impasse te geraken. De Jeugdraad voor Vlaamse actie nam het initiatief¹⁰⁵. De katholieke jeugdbewegingen opteerden aanvankelijk voor onderhandelingen langs een tussenpersoon¹⁰⁶. M. Coppieters (V.V.K.S.) werd voor deze opdracht aangezocht, maar faalde. Het A.N.Z. besliste dat onderhandelingen enkel zouden gevoerd worden met de verantwoordelijke beheerders van de Dag wanneer die daarom vroegen, en niet met tussenpersonen¹⁰⁷. Rik De Ghein (K.S.A.) weet de afwijzing aan de onwil van het A.N.Z. om tot een verzoening te komen¹⁰⁸. Deze stap van het J.V.K.A. had niets uitgehaald en leidde tot verschillende stellingnemingen binnen het J.V.K.A. R. Peeters (B.J.B.) wenste tot het uiterste te gaan en om rechtstreekse onderhandelingen te vragen. J. Delbroek (K.A.J.) achtte het noodzakelijk aan het A.N.Z. te vragen in 1958 een gezamenlijk feest in te richten. Peeters en Delbroek wensten dus dat het Inrichtend Comité van de Dag de eerste stap zou zetten. M. Vercruysse (V.K.S.J.) opteerde voor een motie van het J.V.K.A. waarin het A.N.Z. en de Dag tot bespreking zouden worden aangezet; Marcel Haazen (Chirojeugd) achtte de Jeugdraad voor Vlaamse actie geschikt om de probleemverhouding te bespreken. Wel toonde hij zich verontwaardigd en stelde hij dat, indien de jeugdraad de feiten zou kennen, zelfs extremisten de houding van het A.N.Z. zouden laken. M. Vandewiele (K.A.J.) achtte het raadzaam M. Coppieters (V.V.K.S.) nog een laatste poging te laten ondernemen door een brief te schrijven aan alle

103. A.K.S.A., *Verlag verg. Inr. C. Dag 6 juni 1957* (pap. L. Vos).

104. Art. *Dag van het Vlaamse lied te Gent*, — *De Nieuwe Gids*, 15 juli 1957; Art. *5de Dag van het Vlaamse lied*, — *D.S.*, 15 juli 1957; Art. *Eendracht op zanggebied*, — *D.S.*, 16 juli 1957.

105. A.K.S.A., *Verlag A.L. 14 okt. 1956*, nr. 1225/3.

106. A.K.A.J., *Verlag verg. Inr. C. Dag 20 sept. 1956*, nr. 938/5. Reeds van in september 1956 werd met deze mogelijkheid rekening gehouden.

107. A.K.S.A., *Afschrift brief M. Coppieters aan J. Deschuyffeleer*, vz. van het J.V.K.A. 18 dec. 1957 (pap. L. Vos).

108. A.K.S.A., *Verlag A.L. 19 jan. 1958*, nr. 1225/3.

leden van de A.N.Z.- beheerraad om hen op de belangrijkheid van hun beslissing te wijzen. Allen waren het erover eens dat er onderhandelingen moesten gevoerd worden, ook al omdat de voorbereidingen van de Dag in 1958 andermaal niet van de grond kwamen en weer alleen de B.J.B. inspanningen deed¹⁰⁹. Uiteindelijk besliste het J.V.K.A. te trachten de zaak via de Jeugdraad voor Vlaamse actie te klaren. Op 9 februari 1958 besliste deze raad een open brief te richten aan de comités van het A.N.Z. en de Dag van het Vlaamse lied; die verscheen op 1 maart in de pers. In het communiqué deed het een beroep op de „goede wil” van de beide comités om de eenheid die in verschillende raden was bereikt, ook op het vlak van de zangbeweging te bewerken. De motie was ondertekend door alle katholieke Vlaamse jeugdbewegingen¹¹⁰. De Vlaams-nationalistische jeugdbewegingen ondertekenden de brief niet. Hun standpunt was dat het A.N.Z. aan alle vereisten tegemoetkwam en de Dag maar best zo vlug mogelijk kon verdwijnen. De jonge mensen die „misbruikt” waren door hun organisaties, konden door het A.N.Z. worden opgenomen¹¹¹.

Zowel de Dag als het A.N.Z. reageerden positief op het communiqué. Het A.N.Z. benadrukte nochtans dat het steeds de eenheid van alle Vlamingen rond de Vlaamse vlag en het Vlaamse lied had beoogd en de scheuring niet zijn schuld was¹¹². J. Vandeweerdts zond op 28 februari aan V. Portier (A.N.Z.) een voorstel tot bespreking om de eenheid te herstellen¹¹³. Het was gebaseerd op de nota die M. Coppieters samen met W. Demeyer, K. Peeters, J. Goossenaerts en M. De Clopper had opgesteld eind 1957, maar die toen niet in overweging was genomen. Naast de algemene doelstellingen werden enkele betwiste punten behandeld. Het zangfeest moest volgens het voorstel buiten alle partijpolitiek blijven staan, maar de feestrede mocht actuele Vlaamse problemen occasioneel behandelen, indien ze niet kwetsend waren voor een gedeelte van de Vlamingen en men er eerst over akkoord ging¹¹⁴. Voor de rest

109. A.K.S.A., *Verslag verg. Inr. C. Dag 16 jan. 1958* (pap. L. Vos); A. CHIRO, *Verslag landsbond 22 jan. 1958*.

110. Art. *Jeugdraad voor Vlaamse actie wil één zangfeest*, — D.S., 1 mrt. 1958; A.K.S.A., *Communiqué aan de pers*, nr. 1031.

111. A.K.S.A., *Brief Dietse Meisjesbond „Ik Dien” aan jeugdraad; Brief Verbond van Blauwvoetvondels aan jeugdraad*, 22 mrt. 1958 (pap. L. Vos).

112. Art. *Voor een eendrachtig zangfeest, Het standpunt van het A.N.Z.*, — D.S., 20 maart 1958; A.K.S.A., *Afschrift brief J. Vandeweerdts aan W. Martens 28 febr. 1958* (pap. L. Vos).

113. A.K.S.A., *Afschrift brief J. Vandeweerdts aan V. Portier 28 febr. 1958* (pap. L. Vos).

114. A.K.S.A., *Afschrift nota doelstellingen en organisatie van de Vlaams-nationale zangbeweging 28 febr. 1958* (pap. L. Vos).

De doelstellingen waren: 1. Prikkel voor de verspreiding van het goede nederlandstalige lied. 2. Volksopvoeding door zang. 3. Stambewustzijn versterken en louteren, vnl. door het lied. 4. Levensblijheid en schoonheid bevorderen. 5. Culturele machtsontplooiing. De taken van de zangbeweging waren o.m.: 1. Het samenstellen van repertoria. 2. De vorming van zangleiders. 3. De aansluiting van koren, scholen, ... 4. Het richten van het muzikale leven. 5. De samenwerking met

bleef het voorstel oppervlakkig en ging het veel minder ver dan dat van M. Coppieters¹¹⁵.

OP 13 maart 1958 antwoordde het A.N.Z. dat het bereid was een delegatie van de Dag te ontvangen om het probleem te bespreken. Op 10 april 1958 herhaalde V. Portier zijn aanbod¹¹⁶. Maar blijkbaar stortte men zich van J.V.K.A.- zijde niet onmiddellijk in de onderhandelingen. W. Martens zond aan de leden van het Vlaamse jeugdcomité voor de wereldtentoonstelling een ontwerp van een brief aan de Dag en het A.N.Z. Hierin riep hij de comités nogmaals op een oplossing te zoeken voor de moeilijkheden. Maar van verschillende zijde kwamen er bezwaren op het voorstel en het jeugdcomité besloot geen nieuwe brief te sturen maar langs privé-weg te pogen enkele resultaten te bekomen¹¹⁷. Het was dan uiteindelijk René Peeters (B.J.B.) die op 27 mei een vertrouwelijk gesprek voerde met Portier om de onderhandelingen voor te bereiden. Peeters' voorstel had de eenheid in de zangbeweging op het oog en was gebaseerd op het voorstel M. Coppieters (nov. 1957) en het voorstel J. Vandeweerdt (febr. 1958). Het A.N.Z. verwachtte van de mensen van de Dag dat ze geen gedelegeerden van het J.V.K.A. naar het A.N.Z. zouden sturen die er namens het J.V.K.A. zouden zetelen, maar wel mensen die voldoende vrijheid zouden bezitten om zelfstandig een standpunt in te nemen. Van de katholieke jeugdbewegingen werd verwacht dat ze propaganda zouden maken en opnieuw unaniem achter het feest zouden staan en het A.N.Z. als autonome vereniging zouden aanvaarden. Het A.N.Z. van zijn kant moest zijn bestuur openstellen voor mensen uit het J.V.K.A. Het moest er zorg voor dragen dat iedere politieke verwarring werd vemedend. Dit kon slechts indien de bindteksten door de raad van bestuur werden goedgekeurd en het hoofdmotief van de feestrede het lied was, alhoewel ook actuele Vlaamse wensen occasioneel mochten worden behandeld. De bevestiging mocht noch pro noch contra België worden gesteld. Daarom was het aanbrengen van de Belgische vlag geen noodzaak, maar toch mocht er dan ook geen ereplaats aan buiten-

radio en TV. 6; Zanguitgaven, fonoplaten,... Het jaarlijkse zangfeest moest zijn: 1. De weerspiegeling van de Vlaamse cultuur en van het actuele Vlaamse volksleven. Het opwekken van de Vlaamse strijdvaardigheid. 2. Een gelegenheid voor alle Vlamingen om eendrachtig en buiten alle partijpolitiek uiting te geven aan hun volkse fierheid en hun Vlaamse strijdvaardigheid. 3. Dit doel moest vooral door het lied worden bereikt. Het bestuur: 1. Bevoegde personen die zorg dragen voor de uitbouw van de zangbeweging. 2. Contact met verschillende volkslagen, koren, jeugdorganisaties, scholen,... 3. Alle waarborgen om het verbond buiten en boven alle partijpolitiek te houden.

115. A.K.S.A., *Basistekst voor 1ste bespreking betreffende de zangfeesten M. Coppieters, W. Demeyer, K. Peeters, J. Goossenaerts, M. De Clopper*, nov. 1957 (pap. L. Vos). M. Coppieters had al concreet voor een verruiming van het A.N.Z. gepleit, zowel van het bestuur als van de beheerraad.

116. A.K.S.A., *Afschrift brief V. Portier aan J. Vandeweerdt*, 10 april 1958 (pap. L. Vos).

117. A.K.S.A., *Nota VI. Jeugdcom. v/d W.T. bestemd voor de organ. aangesloten bij het jeugdcom.*, 3 mei en 7 mei 1958, nr. 1067.

landse vlaggen worden toegekend. Voorts werd er van de mensen van de Dag gevraagd hun zangfeest op te geven en samen te werken aan de uitbouw van een groots opgevatte zangbeweging. René Peeters wenste op basis van deze tekst op een neutrale plaats te onderhandelen, liefst niet te Antwerpen, waar de zetel van het A.N.Z. zich bevond, of te Brussel, waar de Dag was gevestigd. Als onderhandelaars stelde hij M. Vandewiele (K.A.J. en algemeen secretaris van de Dag), R. De Ghein (K.S.A.), M. Haazen (Chiro), J. Vandeweerd (secretaris Dag) en zichzelf voor¹¹⁸.

Het gesprek dat hierover tussen R. Peeters en V. Portier volgde, maakte op de eerste een goede indruk. Portier aanvaardde dat iemand van de Dag ondervoorzitter zou worden en ging akkoord over de bindteksten. Wel zouden „zelfbestuur” en „amnestie” twee woorden blijven waarrond het A.N.Z. stroming wenste te verwekken, en behield het zich het recht voor mistoestanden aan te klagen. Omdat het de culturele verbondenheid tussen Vlaanderen, Nederland en Zuid-Afrika wilde blijven benadrukken, deed het ook geen afstand van de respectieve vlaggen en liederen. Portier aanvaardde dat de plaats van de besprekingen tussen het A.N.Z. en de Dag neutraal zou zijn en stelde Mechelen voor. Ook over de keuze van de onderhandelaars ging hij akkoord alhoewel hij M. Vandewiele er liever niet bij zag¹¹⁹.

Uiteindelijk had de verzoeningspoging plaats te Antwerpen in het lokaal van de V.T.B. Voor de Dag waren er R. Peeters (B.J.B.), R. De Ghein (K.S.A.), M. Haazen (Chiro), W. Martens (Vlaams jeugdcomité voor de wereldtentoonstelling), De Boodt (B.J.B.), voor het A.N.Z. waren V. Portier, Van Damme, R. Veremans, H. De Buck, E. Sintobin, K. Peeters en K. Van den Bossche aanwezig. De verzoening kwam tot stand, zodat het A.N.Z. opnieuw zijn monopoliepositie veroverde in de zangbeweging. De comitéleden van de Dag namen ontslag en vertegenwoordigers van de katholieke Vlaamse jeugdbewegingen namen opnieuw hun plaats in het A.N.Z. in.

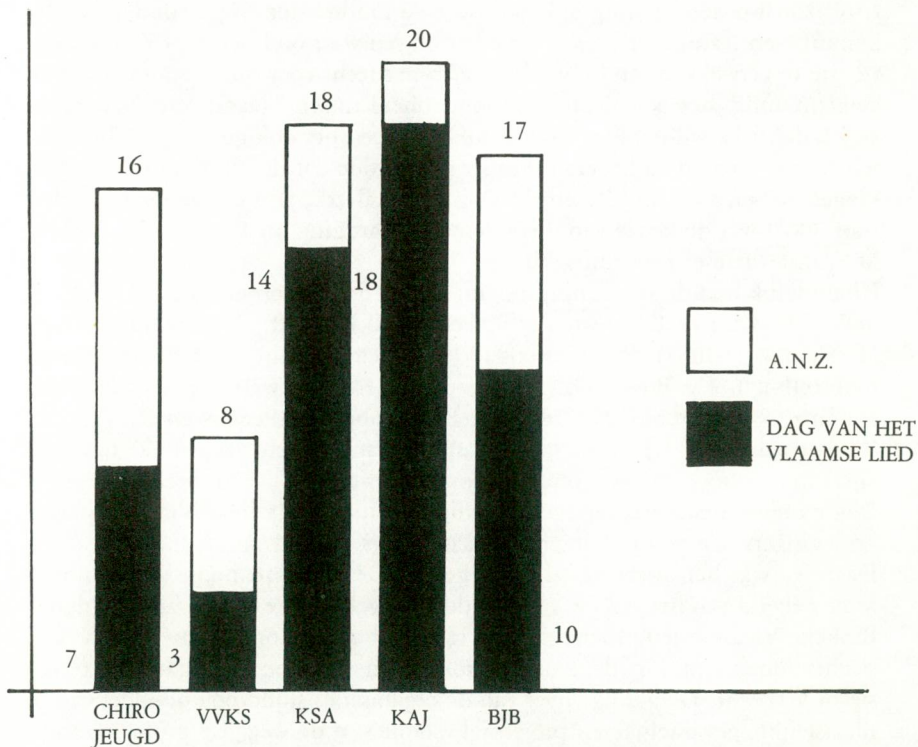
Daarmee was het onvermijdelijke gebeurd. De Dag had nooit het enthousiasme gekend van het A.N.Z., vooral door de gebrekkige steun vanwege de katholieke Vlaamse jeugdbewegingen. Hierdoor was de organisatie van de Dag slechts moeizaam van de grond gekomen en was het propagandamateriaal slecht verkocht. De geringe ijver van de organisaties stond ook de bloei van de plaatselijke, gewestelijke en provinciale comités in de weg. De grote uitzondering vormde de B.J.B., die de Dag 5 jaar onafgebroken en resoluut bleef steunen. Daarnaast zagen velen in de jeugdbewegingen de noodzaak van de scheuring niet en bleven bepaalde groepen trouw aan het A.N.Z., wat binnen het inrichtend comité tot wrijvingen leidde. Het A.N.Z. trachtte trouwens zijn aantrekkingskracht te vergroten door partijpolitieke bindingen angstvallig te

118. A.K.A.J., *Voorstel Peeters voor besprekingsbasis tss. A.N.Z. en Dag, mei 1958*, nr. 940.

119. A.K.A.J., *Verslag van de bespreking tss. Peeters en Portier, 27 mei 1958*, nr. 940.

vermijden, teneinde het imago van extremisme kwijt te geraken, alhoewel V. Portier op de feestrede nationalistische standpunten innam, hetgeen hij trouwens na de verzoening bleef doen.

Het J.V.K.A. stelde zich in 1959 en 1960 positief op voor het A.N.Z.-zangfeest en vroeg propaganda te maken¹²⁰, maar die bleef heel miniem in de jeugdtijdschriften. Eigenaardig genoeg was het de Chirojeugd die het feest aankondigde¹²¹, terwijl ook de B.J.B. dit in 1959 nog deed¹²². De rest had blijkbaar andere katten te geselen. In 1959 waren de tijden veranderd. Het A.N.Z. vernieuwde zich in een beweging waarin de koorzang, ballet en choreografie de toon gingen aangeven¹²³.

Propaganda voor de zangbeweging in de verschillende bewegingstijdschriften 1949-1960. De staafdiagrammen geven het totaal aantal artikels aan die over het A.N.Z. en de Dag verschenen tss. 1949 en 1960 in *Gloed* (Chiro), *Kompas* (VVKS), *Hernieuwen* (KSA), *Mardijck* (KAJ) en *Ploeg en kruis* (BJB).

120. A.K.S.A., *Mededelingen* 14 april 1960, nr. 261/5.

121. *Gloed*, 1959, nr. 7-8, p. 223; 1960, nr. 2, p. 60; nr. 7-8, p. 210 en 215.

122. *Ploeg en kruis*, 1959, nr. 7, p. 10-11.

123. Cfr. H. CROONENBORGHES, Art. *Het A.N.Z. en de Dag van het Vlaamse lied*, — *Wet. Tijd.*, 1982, nr. 1, k. 38-51.

5. Besluit

Globaal bekeken propageerde de K.A.J. de zangbeweging het meest, op de voet gevolgd door de K.S.A., de B.J.B. en de Chirojeugd. Het V.V.K.S. deed dit het minst. De K.B.M.J. stelde meermaals het Vlaamse lied centraal¹²⁴. Dezelfde verhouding geldt voor de propaganda voor de Dag van het Vlaamse lied in de tijdschriften. De K.A.J. en de K.S.A. blonken hier uit. Nochtans was het de B.J.B. die tot in 1957 de Dag sterk steunde. Opvallend is ook dat het V.V.K.S. de Dag weinig steunde en er ook weinig propaganda voor maakte. Het A.N.Z.-feest werd het meest aangekondigd door de Chirojeugd en de B.J.B., het minst door de K.A.J. Hieruit zouden we kunnen afleiden dat de B.J.B. het Vlaamse lied van bij het begin zo belangrijk vond dat de aard van het zangfeest van secundair belang was. Inderdaad was de B.J.B. samen met de Chirojeugd de enige beweging die het A.N.Z.-zangfeest van 1959 aankondigde.

De K.A.J. kondigde daarentegen het A.N.Z. alleen in 1952 aan, maar voor de Dag maakte zij telkens geestdriftig propaganda. De verwijten die tegenstanders maakten alsof de Dag een syndicaal zangfeest of een C.V.P.-feest was, hadden dan waarschijnlijk ook wel enige grond. Marcel Vandewiele, algemeen secretaris van het comité van de Dag, was nationaal voorzitter van de K.A.J. en verantwoordelijk voor de culturele en propagandadienst van het A.C.W. Aanwezigen merkten op dat in 1957 de Chirojeugd, de K.S.A. en het V.V.K.S. bijna niet vertegenwoordigd waren op de Dag. Daarom beweerde een anonieme brievenschrijver dat de Dag artificieel in leven werd gehouden door de K.A.J. en de B.J.B.; omdat „de onderpastoor een bus inlegde en omdat de K.A.J. en de B.J.B. nog altijd sterk verbonden waren met de mensen die de scheuring hadden bewerkstelligd”. Hierbij doelde de schrijver op Marcel Vandewiele en Jef Deschuyffeleer uit A.C.W. en C.V.P.¹²⁵. De bewering is waarschijnlijk niet verstoken van enige grond van waarheid. Door de oprichting van de Volksunie werden deze tegenstellingen nog diepgaander uitgebuit. De Dag werd zo geïdentificeerd met het feest van de C.V.P., het A.N.Z. met het feest van de Volksunie.

Een algemene indruk is echter dat de meeste jeugdbewegingen nooit voldoende energie hebben opgebracht om de zangbeweging daadwerkelijk te ondersteunen, laat staan een eigen zangbeweging te handhaven.

Winkelveld 17
2870 Puurs

124. De K.B.M.J. werd niet in de figuur opgenomen, omdat onze gegevens niet volledig zijn. Toch deed ook de K.B.M.J. moeite om het lied te propageren. In de jaargang 1951-52 van *Opmarsch* verscheen er elke maand opnieuw een Vlaams lied. Een andere aanwijzing vinden we in een artikel met een pleidooi voor het lied (*Opmarsch*, 1954-55, nr. 2, p. 4-5).

125. A.K.S.A., *Bedenkingen rond een brief*, (z.d.), (1957?) (pap. L. Vos).